

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 33

van **CATHY COUDYSER**

datum: 20 oktober 2022

aan **JAN JAMBON**

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN, CULTUUR, DIGITALISERING EN FACILITAIR MANAGEMENT

Immaterieel erfgoed - Onderzoek

In zijn beleids- en begrotingstoelichting (BBT) 2022 kondigde de minister aan dat zijn administratie dit jaar het proces voor het updaten van de Vlaamse visienota Immaterieel Cultureel Erfgoed uit 2010 zou afronden.

Ter zitting van 20 mei jl. nam de Vlaamse Regering kennis van een geactualiseerde beleidsvisie betreffende het Vlaamse beleid voor het borgen van immaterieel erfgoed. Deze geactualiseerde beleidsvisie, zo lees ik in de mededeling, zal de leidraad vormen voor het beleid in de komende tien jaar.

In zijn beleidsvisie schuift de minister acht prioritaire uitdagingen naar voren. Onder de derde prioriteit (het in kaart brengen en onderzoeken van breder en diverser immaterieel Vlaams erfgoed) verduidelijkte de minister dat, opdat immaterieel erfgoed in Vlaanderen in beeld kan worden gebracht, het noodzakelijk is dat er voldoende aandacht wordt besteed aan onderzoek en documentatie rond het borgen van immaterieel erfgoed. In zijn beleidsvisie verwijst de minister naar een kleine, toegewijde groep van academici die studiewerk verrichten maar stelt hij tegelijkertijd dat onderzoek rond immaterieel erfgoed in het brede erfgoedveld nog verder kan en moet worden uitgebouwd. Het Departement CJM (Cultuur, Jeugd en Media), zo stelt de minister in zijn beleidsvisie, kan via de eigen onderzoeksagenda beleidsrelevant onderzoek opzetten rond immaterieel erfgoed, in afstemming met o.m. FARO (Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed) en Werkplaats Immaterieel Erfgoed (WIE).

In het artikel "Werk maken van immaterieel cultureel erfgoed Borgen WAT en HOE" dat in 2012 verscheen in het tijdschrift van FARO wordt gesteld dat "onderzoek m.b.t. immaterieel cultureel erfgoed als voornaamste doelstellingen heeft een element of een groep van elementen beter te begrijpen en dit vanuit een exploratie van de vormen, sociale, culturele en economische functies, toepassingen, overdrachtswijzen, artistieke en esthetische functies, geschiedenis en de dynamieken van creatie en re-creatie." In het artikel wordt gesteld dat (op dat moment) onderzoek over immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen nog een lange weg te gaan had. "Er is in het algemeen wel divers (professioneel en amateur)historisch onderzoek over de verschillende domeinen van immaterieel erfgoed te vinden. Er bestaan tal van publicaties omtrent de geschiedenis en evolutie van elementen, zeker wanneer het lokale en brede sociaal gedragen elementen zoals feesten, stoeten en processen betreft. Vanuit de volkskunde en vanuit onderzoek naar taalvariatie is in het verleden vaak ingezet op het registreren, documenteren en onderzoeken van bijvoorbeeld volksliederen, volksverhalen, dialecten. Enkele onderzoeksinstellingen werken ook rond historisch muzikaal erfgoed. Er is helaas slechts

**Vlaams
Parlement**

weinig onderzoek dat de actuele situatie van immaterieel erfgoed belicht of het borgen van immaterieel erfgoed kan versterken: door bijvoorbeeld participatieprocessen te bestuderen, economische of leefbaarheidsstudies te voeren, ondersteunend technisch of materiaalonderzoek aan te leveren,... Er is ook nog nauwelijks sprake van een etnologische en antropologische discipline in Vlaanderen, toch een wetenschappelijke invalshoek die voor het onderzoek naar immaterieel erfgoed zowel qua inhoud als qua methodieken cruciaal is (veldwerk, participatieve observatie, audiovisuele antropologie, etc.). Daartegenover staat dat de methode van de mondelinge geschiedenis het afgelopen decennium aan belang en inzet heeft gewonnen en ook vaak een rijke bron van onderzoek omtrent ICE kan vormen.”

1. Heeft de minister of zijn departement zicht op de actuele onderzoeksnoden met betrekking tot Vlaamse immaterieelcultureelerfgoedelementen (ICE's) of groep van ICE-elementen? In welke mate zijn deze noden identiek gebleven dan wel gewijzigd tegenover bovenstaande situatieschets uit 2012? Welke concrete vragen, uitdagingen of thema's behoeven verder wetenschappelijk onderzoek?
2. Welke thema's liggen in het definitieve afsprakenkader omtrent de onderzoeksagenda vervat om de komende periode rond immaterieel cultureel erfgoed onderzoek te verrichten?
3. Kan de minister een overzicht geven van het beleidsrelevant onderzoek rond immaterieel erfgoed dat de Vlaamse overheid (in afstemming met FARO en Werkplaats Immaterieel Erfgoed) sedert 2019 al geïnitieerd heeft alsook van de onderzoeken die ze nog deze legislatuur wenst te initiëren (met inbegrip van zover reeds bekend de identiteit van de actor die het onderzoek voert of laat uitvoeren, de finaliteit van het onderzoek en de vooropgestelde timing voor zowel de start als oplevering van het onderzoek)?
4. Welke concrete samenwerkingsmogelijkheden ziet de minister daarnaast inzake onderzoek rond ICE met de Vlaamse onderzoeksinstellingen en universiteiten?
5. In de UNESCO-Conventie wordt het ook aangemoedigd om erfgoedgemeenschappen te trainen en te vormen zodat ze zelf aan wetenschappelijk onderzoek kunnen doen.

Zet de Vlaamse overheid daar eveneens op in en zo ja, hoe? Ziet de minister nog bijkomende mogelijkheden om de ondersteuning aan erfgoedgemeenschappen vanwege Vlaanderen wat dit facet betreft nog te versterken?

JAN JAMBON

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,
CULTUUR, DIGITALISERING EN FACILITAIR MANAGEMENT

ANTWOORD

op vraag nr. 33 van 20 oktober 2022

van **CATHY COUDYSER**

1. In 2021 rapporteerde ons land aan Unesco over het uitvoeren van de conventie 2003 rond het borgen van immaterieel erfgoed. In dat kader maakte Werkplaats immaterieel erfgoed in opdracht van het departement een stand van zaken op van het borgen van immaterieel erfgoed in Vlaanderen. Eén van de onderwerpen waarover gerapporteerd werd was 'onderzoek'. Op basis hiervan hebben we voor een stuk zicht op wat er in de periode 2016 - 2021 gebeurde. Ten opzichte van de situatieschets uit 2012 zijn er zeker stappen gezet het voorbije decennium. Op het platform immaterieelerfgoed.be wordt onder de rubriek '[kennis](#)' heel wat materiaal over diverse topics ontsloten. Vandaag is onderzoek over immaterieel erfgoed in Vlaanderen kleinschalig en tegelijk innovatief, interdisciplinair en internationaal georiënteerd. Er worden master- en bachelorproeven rond immaterieel-erfgoedthema's uitgeschreven en begeleid in het veld. In 2014 werd op initiatief van hoogleraar Prof. Dr. Marc Jacobs de Unesco-leerstoel voor kritische erfgoedstudies en het borgen van immaterieel cultureel erfgoed opgericht. Doel is om zowel in Vlaanderen als in internationale netwerken de ontwikkeling van academisch onderzoek en opleiding te stimuleren, wat ook gebeurt. De afstudeerrichting 'immaterieel erfgoed' (sinds 2022-2023) binnen 'Erfgoedstudies' aan de UA is veelbelovend voor de toekomst. We kunnen stellen dat de stappen vooruit zich de komende jaren zullen verder zetten. Dit wordt bottom-up gestuurd met initiatieven uit het hoger onderwijs, het erfgoedveld, etc.
2. In het afsprakenkader onderzoek dat ook met FARO werd afgesloten worden geen inhoudelijke topics bepaald, het gaat eerder om een rolverdeling op het vlak van onderzoek rond cultureel erfgoed tussen de administratie en het steunpunt. In de onderzoekskalender worden momenteel geen specifieke topics rond immaterieel erfgoed opgenomen.
3. Naast de uitgebreide rapportering in het kader van de UNESCO 2003 conventie en het vele deskresearch en uitgebreide participatief traject in het kader van de actualisering van de beleidsvisie, werd er vanuit de Vlaamse overheid sinds 2019 geen beleidsrelevant onderzoek specifiek rond immaterieel erfgoed geïnitieerd. Immaterieel erfgoed kwam, binnen een integrale benadering van cultureel erfgoed (d.w.z. roerend en immaterieel) wel aan bod in het onderzoek dat FARO uitvoerde op vraag van het departement, rond erfgoed en meerstemmigheid, in het kader van de Strategische Visienota Cultureel Erfgoed.
De voorbije periode ging alle aandacht naar de opmaak van de Unesco rapportage, de uitwerking van de geactualiseerde beleidsvisie en de publieksvertaling van deze trajecten. Voor de verdere concrete uitwerking van de geformuleerde voornemens, ook op het vlak van onderzoek zal de administratie nu in overleg met onder andere Werkplaats immaterieel erfgoed een verdere concretisering uitwerken. Op basis van deze gesprekken kan bekeken worden of er nog een onderzoeksopdracht deze legislatuur kan geïnitieerd worden.
4. In 2022 engageerde het departement zich tot samenwerking binnen het onderzoeksproject *Crafting Futures* van de UA in samenwerking met actoren uit de erfgoedsector, onderwijs etc. Het gaat momenteel nog om een ingediende

projectaanvraag onder review, maar als de financiering er komt, kan dit grootschalige onderzoeksproject relevante inzichten bijbrengen rond ambachten en vakmanschap, het statuut van vaklieden/erfgoedwerkers en het zakelijk kader waarin zij werken.

5. In Vlaanderen zijn erfgoedgemeenschappen vandaag al betrokken bij onderzoek, dat vaak sterk participatief is opgevat: academici, erfgoedprofessionals, erfgoedgemeenschappen, erfgoedexperts en andere partners bundelen de krachten in het kader van kennisopbouw en -deling, onderzoek en documentatie. Voor het vormen van erfgoedgemeenschappen is een taak weggelegd voor de cultureel-erfgoedsector, die dicht bij de gemeenschappen staat en een aanbod op maat kan uitwerken. Ik denk dan in eerste instantie aan Werkplaats immaterieel erfgoed en de landelijke dienstverlenende rollen op het Cultureelerfgoeddecreet.